

Ara tot són conflictes 'identitaris'

ELS PROBLEMES QUE DURANT LA GUERRA FREDA EREN ANALITZATS EN CLAU IDEOLÒGICA, AVUI SÓN PERCEBUTS COM A CONFLICTES IDENTITARIS, I AQUEST CANVI DE PERSPECTIVA NO ÉS PAS INNOCU

Fa poc més d'un quart de segle, una mica abans de caure el Mur de Berlín, tots els conflictes eren *ideològics*. Ara són, sistemàticament, *identitaris*. El passat 14 de maig es va celebrar el Festival d'Eurovisió i el va guanyar una cantant ucraïnesa. Dos mitjans de què sóc usuari habitual, un de radiofònic i un altre d'escrit, es van referir al conflicte *identitari* que es viu en aquell país. 25 anys abans s'hauria subratllat, molt probablement, la clau ideològica de la qüestió. Val a dir que, en aquest precís context, *identitari* no significa 'ètnic', sinó una altra cosa. Les anàlisis de Giovanni Sartori, per exemple, se centren més en la noció d'*identitat democràtica* que no pas en la de *democràcia* entesa abstractament. No parla de races, ni de llengües, ni de religions, ni de països sinó de preservar el projecte polític que, històricament, ha atorgat més llibertat i més dignitat a les dones i als homes. En tot cas es refereix, indiscutiblement, a una identitat. Hi ha identitats assassines, però també cosmopolitismes assassins. El règim més criminal de la història de la humanitat ha estat, si més no des d'una perspectiva quantitativa, l'estalinisme. De tant en tant cal recordar que un dels pilars ideològics *explícits* del comunisme era, precisament, l'internacionalisme. Això no evitava, curiosament, que els ciutadans soviètics d'origen jueu estiguessin sota sospita permanent. Coses de la granja d'Orwell, on uns eren més *iguals* que els altres...

Fem una mirada retrospectiva al parèntesi que millor defineix la segona meitat del segle XX: la Guerra Freda. Es tracta del clímax de l'anomenada *era de les ideologies*, i ja hem dit abans que encara no fa ni trenta anys que *tots* els problemes analitzats fins ara haurien estat disseccionats, sense excepcions,

en clau ideològica i entorn de dues polaritats oposades de manera dicotòmica. De fet, ja sigui per qüestions de complexitat generacional, per nostàlgia d'aquell món senzill de bons i dolents o per pura mandra intel·lectual, aquest tipus d'anàlisis anacròniques encara té una certa vigència. Evoquen –dit sigui de passada– aquells articles d'opinió immediatament anteriors a la Segona Guerra Mundial que continuaven patèticament encaparrats amb les tàctiques del general Von Kluck a la guerra del 14, la batalla de Verdun o, fins i tot, amb l'Imperi austro-hongarès o les guerres napoleòniques. La Guerra Freda ja no existeix, però alguns intel·lectuals europeus continuen prenent partit per un dels dos ja fantasmagòrics

bàndols. Potser van molt errats o potser són més lúcids que ningú; la disjuntiva la resoldrà el pas del temps, no pas nosaltres. En qualsevol cas, aquesta no és la qüestió que pretén dirimir aquest article sinó una altra de més genèrica: com interpretar avui la realitat si *tots* els conflictes que abans avaluàvem en clau ideològica ara són contemplats en clau identitària? Què li passa a Ucraïna? O a Albània, o a Haití? I quina és la causa de la desoladora misèria que marca el seu destí? Fa un parell de dècades hauríem esgrimit en aquest punt concret una consideració ideològica perfectament autocomplaent. Uns haurien subratllat que Haití és un país genuïnament capitalista, i uns altres que l'Albània o la Ucraïna actuals són un producte paradigmàtic del socialisme real reciclat a cuita-corrents a capitalisme salvatge. Des de la perspectiva majoritària del pensament actual, en canvi, el subratllat faria –fa– referència a qüestions d'identitat cultural. D'Albània no en recordaríem el sinistre llegat d'Enver Hoxa sinó, per exemple, la seva tradició islàmica en un entorn eslau; d'Haití no ens referiríem tant a Duvalier i els Tonton Macoutes, sinó a aquella manifesta anomalia cultural que tan bé va descriure Laënnec Hurbon a *Le barbar imaginaire*, probablement el millor assaig que s'ha escrit mai sobre l'especificitat d'aquell país caribeny.

És important que siguem conscients d'aquest canvi radical de clau explicativa, precisament perquè va molt més enllà de les subtils acadèmiques: és present a la premsa diària a l'hora d'analitzar superficialment el tronat Festival d'Eurovisió, per exemple. I la profunditat és a la superfície, com va dir el mestre Pla.

Escriptor i professor a la URL

FERRAN
SÁEZ MATEU